

Economie

Breedste schouder, licht

Multinationals hebben het tot kunst verheven om zo min mogelijk belasting te betalen. Met succes spelen zij staten tegen elkaar uit, met steeds lagere tarieven tot gevolg. 'De sukkels die vastzitten aan een land – het mkb, werknemers, zelfstandigen – betalen de rekening.'

Tekst **Jonathan Witteman**

De kunst van belastingen', schertste Jean-Baptiste Colbert (1619-1683), schatkistbe- waarder van de Zonnekoning, 'be- staat erin de gans zo te plukken dat je zo veel mogelijk veren, en zo min mogelijk gesis verkrijgt.' Zonder te sissen heeft één type gans deze eeuw als- maar meer veren moeten laten: de Nederlandse werknemer. Terwijl het Nederlandse bedrijfsleven jaar na jaar minder belasting afdroeg over zijn winst, steeg de per werknemer betaalde loonbelasting.

Veel Nederlanders gruwelden van de gesneuvelde kabinetsplannen voor nivellering via de zorgpremie. Maar langs andere weg is al jaren een herverdeling van rijkdom gaande: van werknemers naar bedrijven. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd daalt de vennootschapsbelasting, of- telwel de belasting die ondernemingen betalen over hun winst. Daar staan stijgingen op andere vlakken te- genover, niet zelden voor rekening van de werknemer of consument: loonbelasting, btw, tabaksaccijns, kansspelbelasting, benzine.

Nota bene Jeffrey Sachs – bewon-

derd en verguisd om zijn economi- sche schoktherapie aan postcommu- nistisch Oost-Europa bij de overgang naar de vrije markt – waarschuwde vorig jaar in de *Financial Times* voor de 'wedloop naar de bodem' met de mondiale vennootschapsbelasting. Het gestunt met steeds lagere belastingtarieven voor multinationals zet het 'sociale contract' tussen volk en staat op het spel, schreef Sachs. Ter- wijl bevolkingen zuchten onder be- zuinigingen, dijen de belastingprivile- ges van het grote bedrijfsleven uit. 'Elke regering probeert kapitaal aan te trekken door de belasting meer te verlagen dan de ander. Multinationals en hun onevenredig rijke eigena- ren spelen de regeringen met succes tegen elkaar uit. Het spel is duidelijk, en het werkt voortreffelijk.'

Een van de krachten achter de wed- loop naar de bodem is de hoge vlucht die belastingplanning heeft ge- nomen onder multinationals, zegt Rod- rigo Fernandez, financieel geograaf bij de Universiteit van Amsterdam en belastingdeskundige bij de Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (Somo). Samen met de grote accountantsbureaus hebben multinationals het tot kunst verheven om dankzij uitgekiend winkelen in 's we- relds gunstigste fiscale regimes zo min mogelijk belasting te betalen.

Staten raakten verwickeld in een concurrentiestrijd om de laagste tarieven te bieden, uit angst dat bedrij- ven elders hun heil zouden zoeken, met een neerwaartse spiraal tot ge- volg. In Nederland daalde het tarief deze eeuw van 35 naar 25 procent, Duitsland ging van 38 naar 29 procent, Griekenland van 32 naar 20 procent. Bekeken over alle OESO-landen was de daling ruim 3 procentpunt in zeven jaar tijd. Deze dalingen vertaal- den zich de afgelopen jaren in lagere inkomsten uit de vennootschapsbe- lasting, blijkt uit onderzoek van *de Volkskrant*. Tegelijkertijd betaalden Nederlanders meer loonbelasting, maar bijvoorbeeld ook anderhalf keer zo veel btw en accijnzen, twee keer meer rioolheffing en bijna vier keer meer kansspelbelasting.

'In de jaren zeventig en tachtig', zegt Fernandez, 'deden slechts weinig bedrijven actief aan belastingplan- ning. Maar tijdens de jaren negentig zijn de mogelijkheden daartoe radicaal toegenomen.' Dat had deels te maken met de fusiegolf in het mon- diale bedrijfsleven, die begin deze eeuw tot een climax kwam, legt Fer- nandez uit. Door de fusies steeg het aantal bedrijven dat in meerdere lan- den tegelijk opereerde.

'Als je gebonden bent aan één land, heb je weinig mogelijkheden om op legale wijze minder belasting te beta- len. Zodra bedrijven hun activiteiten uitspreiden over vele landen, kunnen ze schuiven met hun winst- en verlies- rekening, en daarmee hun belasting- druk verlagen.' Het resultaat: door de fusiegolf groeide het deel van het we- reldinkomen dat verdiend werd door multinationals. En daarmee groeide ook het deel van het wereldinkomen waarvoor gewinkeld kon worden in de gunstige belastingregimes.

Belastingplanning begon als een bescheiden fenomeen, maar is uit de hand gelopen, zegt Fernandez. 'Te- genwoordig kunnen bedrijven het hun aandeelhouders niet meer uit- leggen als ze zich niet van dezelfde tactieken bedienen. Want dan ben je slecht bezig voor de aandeelhouders.'

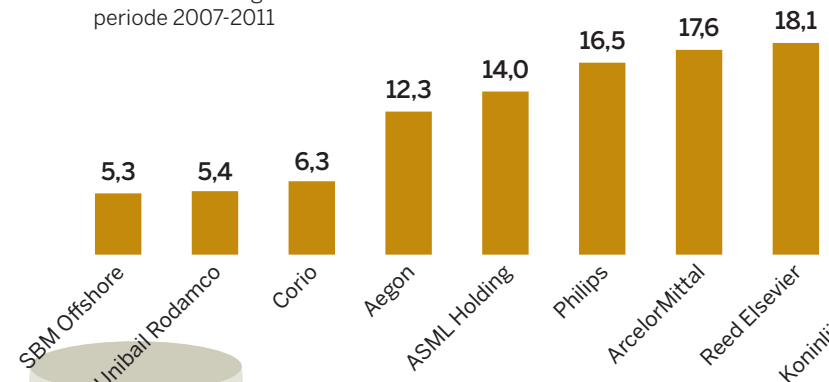
Het fenomeen heeft bovendien de belastingongelijkheid doen toene- men. De meeste mensen – rijke ten- nissers misschien uitgezonderd, of Quote 500-leden – zijn immers niet in staat om de vruchten te plukken van de belastingconcurrentie tussen staten. 'Het leidt ertoe dat alle sukkels die vastzitten aan de nationale schaal – de werknemer, de mkb'er, de zelfstandige – de rekening moeten beta- len', zegt Fernandez.

Een extra probleem met de belas- tingverlagingen voor bedrijven is dat er geen weg terug is, zegt Fernandez. De vennootschapsbelasting is als een lift die wel naar beneden, maar niet omhoog kan. 'Het tarief verhogen heeft niet zo veel zin. Ze treft mis- schien de bakker om de hoek, maar niet de multinationals. Die kunnen dankzij hun belastingplanning toch

Belastingen: lager voor bedrijven, ho

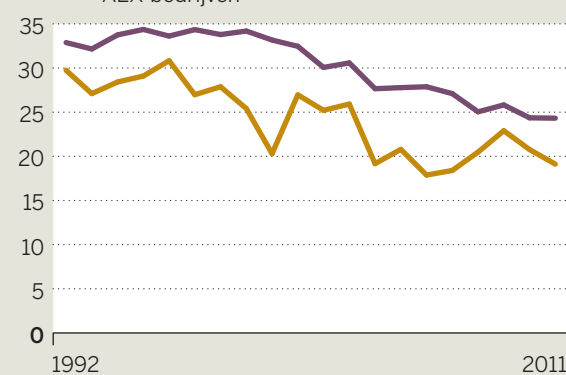
Nederlandse multinationals betalen relatief

De effectieve belastingdruk in percentage van de winst als gemiddelde over de periode 2007-2011

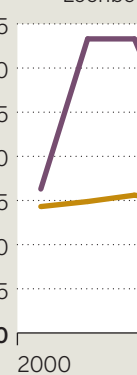
Wereldwijd dalen de belastingen voor bedrijven

Winstbelasting in procenten

Belastingen lager da

— Vennootschapsbelasting van resultaat
— Loonbelasting

AEX: SBM betaalt het minst, Shell het meest

En de winnaar is... SBM Offshore uit Schiedam. Van alle AEX-bedrijven betaalde de olie-installatie- bouwer de afgelopen vijf jaar mondiaal het minst aan vennoot- schapsbelasting. Oliebedrijf Shell betaalde juist het meeste belas- ting over de winst, en dat is al zeker twintig jaar het geval.

De afgelopen twintig jaar zijn de bedrijven die nu in de AEX staan gestaag minder belasting gaan betalen over hun wereld- wijde winst. Zonder Shell mee te rekenen – veruit het grootste be- drijf op de Amsterdamse beurs- graadmeter – daalde het percentage van een kleine 30 procent in 1992 naar 19 procent vorig jaar. Inclusief Shell kromp de ge- middelde belasting over de winst van 23 procent in 1992 naar 19 procent in 2011. Vanaf 1995 (30,5 procent) is het percentage vrijwel doorlopend gezakt.

SBM Offshore (in de jaren zestig ontstaan door samenvoeging van Nederlandse scheepswerven) laat weten in velerlei landen in Eu- ropa, Azië, Afrika en Noord- en Zuid-Amerika te opereren, met

evenzoveel belastingregimes. In sommige landen hoeft SBM Off- shore geen winstbelasting te beta- len, staat in het jaarverslag 2011, zonder te vermelden welke. Ook schreef het bedrijf de afgelo- pen jaren meermaals rode cijfers, wat de lage vennootschapsbelas- ting ten dele verklaart.

Ook de vastgoedbedrijven Uni- bail-Rodamco en Corio behoor- den de afgelopen jaren tot de AEX-bedrijven die bij hun wereld- wijde activiteiten het minste be- lasting over de winst betaalden. Dat heeft te maken met hun structuur als zogeheten 'real estate investment trust': ze hoe- ven zelf weinig of geen vennoot- schapsbelasting te betalen, maar de winst vloeit door naar de aan- deelhouders, die daarover weer wel belasting moeten betalen.

Shell betaalt wel veel vennoot- schapsbelasting, een gevolg van de vaak hoge belastingen in Afrika en het Midden-Oosten. In Nigeria loopt de winstbelasting voor oliebedrijven op tot 85 procent, in Angola tot 65 procent, ter- wijl Oman 55 procent rekent.

011212 © de Volkskrant - tb. Bron: CBS

Je kunt niet eeuwig op sociale voorzieningen bezuinigen

Rodrigo Fernandez
Financieel geograaf en belastingdeskundige

hun eigen tarieven betalen. De instru- menten van de staat om de inkom- sten te vergroten zijn dus beperkt.'

En landen beconcurreren elkaar lang niet alleen via de vennootschaps- belasting, maar ook (zoals in het ge- val van Nederland) via lage royaltybe- lastingen, deelnemingsvrijstellingen en gunstige afspraken met de Belas- tingdienst. Zo kwam Starbucks de laatste weken in opspraak voor het ontwijken van de Britse vennoot- schapsbelasting – ondanks een omzet in het Verenigd Koninkrijk van 1,5 miljard euro in drie jaar tijd – via belas- tingconstructies in Nederland en Zwitserland.

Voorstanders stellen dat lagere ven- nootschapsbelastingen bedrijvigheid aantrekken en dus werkgelegenheid scheppen. Ook volgens het ministerie van Financiën is een zo competitief mogelijk belastingstelsel het beste voor de Nederlandse economie. Wel namen alle partijen in de Tweede Ka-